

۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۷

May 21, 2018

تجارت آزاد و توسعه اقتصادی کشورهای اسلامی

مصطفی شعبانی

Mostafashaabani@gmail.com / دانشگاه آزاد اسلامی مراغه

چکیده

نیاز به گسترش همکاری های بین المللی در جهت تسهیل رشد و توسعه مبادلات تجاری و اقتصادی و تسهیل گردش کالا، خدمات و سرمایه باعث شده دولت ها به این درک جمعی برسند که برای تسهیل مبادلات تجاری به نظم بخشی آنها با استفاده از مقررات و قوانین خاص و در قالب های جمعی (سازمان ها) اقدام کنند؛ تجارت آزاد نیز به عنوان یکی از متدهای جامعه تجارت جهانی توانسته در تجارت بین الملل به عنوان یکی از روش های موثر در امر داد و ستد یاد شود. حذف موانع و تسهیل در امر تجارت از جمله ویژگی های این نوع تجارت است. در این پژوهش مطالعه رویکرد تجارت آزاد با مزیت های مختلف مورد ارزیابی قرار گرفته است. تمامی داده ها اعم از مزایا و معایب این نوع تجارت از دیدگاه انواع صاحب نظران در کنار جامعه اسلامی و طرز فرهنگ و فکری آنان از ابعاد مختلف مورد تطبیق قرار داده شده است و نتایج مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته است. از آنالیز داده ها به مضامین اصلی ایجاد تجارت بدون مرز، واقعی شدن عرضه و تقاضا و قیمت کالا، رفع موانع اصلی (تعرفه) و در نتیجه وحدت و یکپارچگی کشورهای اسلامی در کنار منافع مشترک استخراج شده است. در این روش از کتب عمومی در زمینه حقوق اسلام و تجارت بین الملل به روش توصیفی و با استفاده از روش کتابخانه ای در گردآوری اطلاعات مربوط به مبانی نظری صورت پذیرفته است.

واژه های کلیدی: تجارت آزاد، تجارت اسلامی، توسعه اقتصادی

مقدمه

داد و ستد (تجارت) از دیر باز در زمره ی زمینه سازان یک نوع همگرایی در بین جوامع بشری بوده و هست. تجارت کالا و خدمات تجاری زمینه ساز رشد و بلوغ سطح رفاه زندگی افراد شده است، با این وجود باید این امر مهم را در نظر گرفت که عوامل تولید به طور برابر روی کره زمین توزیع نشده است و کشورها نیز از لحاظ منابع طبیعی، موهبات الهی، منابع معدنی، آب و هوا، منابع مالی و انسانی، توانایی های تکنولوژیکی، مهارت های سازمانی، مدیریت و دیگر عوامل تعیین کننده با یکدیگر فرق می کنند و این تفاوت باعث می شود، که برخی کشورها بتوانند برخی کالاها یا خدمات را با بیشترین کارآیی و به بهترین کیفیت و کمیت، در مقایسه با سایرین تولید نمایند و هزینه نسبی تولید کالا و خدمات خاص موردنظر نیز در مقایسه با سایر کشورها نیز کمتر باشد، و این امر باعث شده میزان سطح رفاه جوامع به صورت ناعادلانه توزیع شود و همیشه به عنوان یکی از موارد بروز اختلافات داخلی و بین المللی (جنگ و غارت) تبدیل شود. با رشد و پیشرفت جوامع و نگاه نوعی که اقتصاددانان در مورد تجارت بین الملل داشتند، نوع تجارت ها از قالب های کلاسیک خود خارج و شکل مدرن تری به خود گرفته است، و در این اشکال مدرن سعی بر این شده تا با رفع موانع تجارت، تسهیل در آن و ایجاد نقطه مشترک همه کشورها در بهبود وضع اقتصادی آنها متمرکز واقع شود. با این وجود در این تجارت ها نیز موانع و قوانین داخلی کشورها همیشه پاسخگو نیاز افراد نبوده و عمدتاً مشکلاتی برای تجار و مصرف کنندگان در بر داشته است. به طور مثال وجود تعرفه، خدمات

گمرکی و مالیات با اینکه نوعی زمینه حمایت گرایانه از تولید و خدمات داخلی داشته اما همیشه نمی توان از آن به عنوان شیوه همیشگی تجارت مد نظر داشت چون وجود این موانع سطح کیفی و کمی و هزینه خدمات را واقعی جلوه نمی دهد و در دراز مدت عامل شکاف عمیق بین کشورها خواهد شد و کشورهایی که منابع زمینی، زیر زمینی و نیروی کار متخصص و کار آمدی دارند با رویکرد کاهش هزینه های نسبی کالا و خدمات تجاری روز به روز قوی تر و در مقابل کشورهایی که از این موهبات بی بهره اند روز به روز ضعیف تر خواهند شد و این امر چیزی جز شکافته تر شدن سطح طبقاتی ملت ها را در بر نخواهد داشت.

تجارت آزاد برای اولین بار و به صورت مدرن توسط آدام اسمیت^۱ مشاهده شده و او اولین کسی بوده که به این نظریه پرداخته و اظهار داشت:

شعار هر نان آور دوراندیشی این است که هرگز سعی نکند چیزی را که هزینه ساخت آن در خانه از هزینه خرید آن بیشتر است در خانه تولید کند... اگر یک کشور خارجی بتواند کالایی را ارزان تر از آنچه خودمان می توانیم تولید کنیم به ما عرضه کند، بهتر است آن کالا را وارد کرده و بر تولید کالاهایی که در آنها مزیت داریم، متمرکز شویم [۱].

اولین بار مفهوم سیستم تجارت آزاد را توسط فرانسیسکو د ویتوریا^۲ معرفی کرده که در مورد تشریح تجارت آزاد و آزادی دریاها

¹Adam Smith (1723-1790)

²Francisco de Vittoria